

ČÍSLO 6
LÉTO 2012

extra ligové noviny

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

téma

10 let ligy – 10 let blíže spravedlnosti

úspěchy 2002–2012

zajímavosti

rozhovor se zakladatelem ligy

David Zahumenský, předseda

bojujeme proti blbě náladě. už deset let

Bylo, nebylo, jednoho dne se skupina aktivních občanů oddělila od Ekologického právního servisu a postavila se na vlastní nohy. Pod značkou Ligy, jejíž jméno zakladatelé zvolili po vzoru všech těch „lig“ sdružených v Mezinárodní federaci lidských práv, tito mladí právníci poukázali na skutečnost, že určité formy násilí, zejména násilí na ženách, policejní násilí, rasově motivované násilí nebo porušování práv dětí, zůstávaly u českých orgánů bez patřičné odezvy.

Dnes, po deseti letech, se mnohé změnilo. Česká republika má od letoška systém nezávislého vyšetřování násilí ze strany policie, domácí násilí je nezpochybněvaným problémem, který se úřady snaží řešit, a také v oblasti práv dětí došlo k významným posunům. Pohádky většinou končí dobře, a tak by zde bylo možné přestat. My ale krám ještě zavírat nebudeme. Jak se vyvíjela česká společnost, měnila se také Liga. A to jak svým zaměřením, které dnes zahrnuje i práva pacientů, podporu lidí s postižením nebo přístup ke vzdělání, tak personálně či stylem práce. Vedle poukazování na aktuální problémy, analýzy jejich řešení a zastupování obětí se chceme daleko více zabývat i bojem s „blbou náladou“ a nedůvěrou ve změnu prostupující celou společností. Chceme lidem ukázat, že nadáváním u piva se nic nevyřeší a že změna možná je, pokud pro to něco uděláme. Vždyť desetiletá historie Ligy do-

kazuje, že je možné věci měnit k lepšímu. Na tom budeme stavět a sami jakož i skrze příklady jiných budeme ukazovat, že stojí za to obětovat trochu osobního pohodlí a něco udělat pro základní hodnoty lidského života, jakými jsou svoboda nebo spravedlnost.

Liga - to vždy byli především lidé. Ti, kteří v organizaci pracovali, ti kteří dobrovolně věnovali svůj čas, peníze nebo služby, ale také ti, kteří se nebáli ozvat, když došlo k nespravedlnostem. Bez vás všech by Liga nebyla taková, jaká dnes je, a já pevně věřím, že s vámi můžeme počítat i v letech nadcházejících. Oslavme společně, co se již povedlo, ale nečekejme na pohádkové konce. Pořád nás ještě čeká dost práce...

úspěchy

2002

Zabránili jsme nebezpečné změně shromažďovacího zákona. Původní podoba návrhu novely zákona svěřovala do rukou úřadů libovůli dle vlastní úvahy šikanovat svolatele spontánních, neohlášených shromáždění či fakticky znemožňovat výkon shromažďovacího práva. Po intenzivní kampani se nám podařilo navržený zákon smést pod stůl.

Monitorovali jsme masové protesty proti summitu NATO v Praze. Občanské právní hlídky chtěly především zabránit opakovanému brutálnímu násilí na policejních služebnách a jeho následné nevyšetřování. Vydali jsme stínovou zprávu o dodržování Úmluvy o právech dítěte. Výboru OSN v Ženevě jsme tlumočili nejzávažnější výhrady vůči nedostatkům v činnosti soudů a orgánů péče o dítě.

2003

Ve spolupráci s Ekologickým právním servisem jsme založili organizaci Public Interest Lawyers Association (PILA), dnešní Pro bono alianci. S ní dodnes spolupracujeme na publikačních aktivitách a kvalitnění výuky na právnických fakultách.

Dosáhli jsme precedenčního odsouzení brutálního útoku policistů. Poškozený pan B. byl napaden čtyřmi policisty. I přes nízký trest, který soud násilníkům přičkl, však tento prvoinstanční rozsudek představoval jeden z malých krůčků k tomu, aby čeští policisté, kteří zasáhnou do fyzické integrity osob, ztratili svou beztrestnost. Pomohli jsme ženě, která byla obětí dlouholetého domácího násilí. Zprostřed-

kovali jsme jí azyl, právní i psychologické konzultace a zastoupení před soudem při rozvodovém řízení.

2004

V březnu se Liga stala členem Mezinárodní federace lidských práv (FIDH). FIDH je nejstarší mezinárodní organizace na světě bojující za lidská práva.

Velvyslanectví USA v České republice udělilo Jiřímu Kopalovi Cenu Alice Masarykové za odvahu při řešení problému policejního násilí, prosazování principů otevřené občanské společnosti a jeho klíčovou roli při založení Ligy lidských práv.

Zasadili jsme se o rozšíření pravomocí veřejného ochránce práv. V rámci semináře v Senátu a mezinárodní konference bylo naším cílem diskutovat o důležitosti nezávislé kontroly v zařízeních omezujících osobní svobodu, jako jsou dětské domovy, ústavy pro lidi s postižením, věznice či policejní cely.

2005

Začali jsme se zaměřovat na problém terapie pachatelů domácího násilí. Ten dosud nebyl v České republice systematicky řešen. Pod záštitou ombudsmana jsme v Brně uspořádali dvoudenní mezinárodní konferenci, jejímž cílem bylo iniciovat diskusi mezi odbornou veřejností a prosadit toto téma u institucí, které mají vliv na tvorbu nových zákonů, projektů a politik.

Zveřejnili jsme zprávu o stavu ochrany práv dětí v České republice. V ní jsme zkoumali problémy koordinace mezi státem a nevládními organizacemi, násilí na dětech, pěstounské péče, ústavní péče, práva na vzdělání, dětí uprchlíků a imigrantů, nezletilých a soudů a mezinárodních únosů dětí rodiči v letech 2003 až 2005.

Městský soud v Praze zcela vyhověl naší žádosti o finanční odškodnění pro oběť rasově motivovaného násilí z důvodu porušení jejích základních práv. Tento rozsudek byl krokem vpřed k účinnější ochraně obětí rasově motivovaného násilí.

2006

Spustili jsme internetovou poradnu pro pacienty. Naši právníci v ní dodnes odpovídají na dotazy týkající se přístupu ke zdravotnické dokumentaci, zneužití stavu tísne při získání souhlasu s lékařským zákrokem, nerespektování přání dítěte a jiné.

V březnu jsme dosáhli precedenčního rozhodnutí, když soud naší klientce přiznal právo na vydání kopie zdravotnické

dokumentace. Potvrzující rozhodnutí odvolacího soudu definitivně odsoudilo paternalistický přístup českých lékařů, kteří vidí pacienta jako „nesvéprávnou“ osobu bez práva podílet se na léčbě.

Podařilo se nám přesvědčit soud, aby zrušil nařízené předběžné opatření o odebrání osmi nezletilých dětí proti matce, která se dostala do existenčních problémů. Soud na základě našich argumentů vrátil všechny děti do její péče.

2007

Vydali jsme publikaci Děti z ústavů!, která analyzuje situaci dodržování a ochrany práv dětí v České republice a která obsahuje také návrhy legislativních změn. Tato publikace je dodnes velice žádaná.

Krajský soud v Ostravě přiznal naší klientce paní Č. omluvu a peněžitou satisfakci ve výši půl milionu korun za protizákonné provedení sterilizace. V dalším případě sterilizace naší klientky paní F. potvrdil protiprávnost zákroku Vrchní soud v Olomouci a nařídil nemocnici, aby se jí písemně omluvila.

Ústavní soud vyhověl stížnosti naší klientky paní M., která byla neoprávněně zbavena způsobilosti k právním úkonům. Soud prohlásil, že v tomto případě došlo mimo jiné k porušení práva na soukromý a rodinný život a volebního práva.

2008

Ve spolupráci s ministerstvem spravedlnosti a dalšími organizacemi se nám podařilo prosadit změny v návrhu nového občanského zákoníku. Ten ruší institut úplného zbavení způsobilosti k právním úkonům a nabízí několik alternativ, které mají před omezením způsobilosti přednost.

Za pochybení soudů v řízení o způsobilosti k právním úkonům jsme pomohli panu S. dosáhnout odškodného ve výši 102 tisíc korun. Řízení v jeho případě trvalo dvanáct let a soud se během něj dopustil celé řady dalších závažných pochybení.

Vytvořili jsme certifikát Férová škola, nad nímž převzal záštitu ministr školství. Smyslem certifikátu je ocenit základní školy, které jsou otevřené všem dětem bez rozdílu a podporují integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Vysoudili jsme odškodnění pro dvě oběti brutálního policejního zásahu na taneční akci CzechTek v roce 2005 a pro rodinu, které v roce 2004 vnikli v noci do bytu policisté a bezdůvodně ji zbil.

2009

Soud potvrdil protiprávnost zákroku, kdy lékař bez souhlasu odstranil naší klientce zdravé vaječnky. Vrchní soud v Praze pak ženě přiznal finanční kompenzaci ve výši 150 tisíc korun.

Certifikátem Férová škola jsme ocenili první čtyři základní školy.

Česká republika ratifikovala Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, na jejíž důležitost jsme dlouhodobě poukazovali. Na základě Úmluvy bude stát muset zákony reformovat tak, aby podpořily rozvoj potenciálu lidí s postižením. V červenci se podařilo završit naše dlouholeté úsilí o ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Prezident Václav Klaus smlouvu podepsal a Česká republika tím jako poslední ze států Evropské unie ukončila ratifikační proces.

2010

Natočili jsme film Školy na férovku, který ukazuje příklady dobré praxe na třech Férových školách. Film je určen ředitelům a pedagogům škol i široké veřejnosti.

Ústavní soud vydal v případě našeho klienta precedenční výrok, kterým zavázal soudy, aby při jakémkoliv zásahu do způsobilosti k právním úkonům zvažovaly i důsledky svého rozhodnutí. Soudy tak v řízení o odebrání způsobilosti musí nově začít zkoumat i schopnost člověka posoudit smysl, účel a důsledek voleb.

Naším právníkům vyšla kniha Člověk s duševním postižením a jeho právní jednání. Publikace pojednává o změnách v přístupu k otázce rozhodování lidí s postižením od systému náhradního rozhodování k modelu podpory a asistence.

2011

Náš projekt Férová škola získal cenu nadace ERSTE za sociální integraci. Férová škola obstála v konkurenci více než 1 700 projektů z dvanácti zemí střední a jihovýchodní Evropy. K hlavním kritériím hodnocení pa-

tril počet zapojených příjemců, efektivita a integrační dopad.

Krajský soud v Plzni dal zapravdu našemu klientovi a účastníkovi červencové blokády na Šumavě, který podal správní žalobu proti nezákonnému rozpuštění shromáždění. Soud v rozhodnutí konstatoval, že policie zasáhla protizákonně. Policisté pochybili zejména v tom, že se vůbec nezabývali otázkou oprávněnosti kácení, proti kterému blokáda směřovala. Nesprávně také vyhodnotili otázku, proti komu zasahovat. Podařilo se nám prosadit více než polovinu našich připomínek do nových zdravotnických zákonů, které začaly platit od dubna 2012.

2012

Vysoudili jsme našim klientům odškodnění 20 tisíc eur. Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že okolnosti, za kterých v roce 2002 zemřel na policejní stanici třidvacetiletý muž, nebyly důsledně prošetřeny, a konstatoval, že došlo k porušení práva na život.

Podařilo se nám prosadit další připomínky k novému občanskému zákoníku, který již nadále nebude umožňovat, aby soudy zbavovaly způsobilosti k právním úkonům. Zákoník nabude účinnosti od roku 2014.

Na základě naší dlouhodobé argumentace o právu svobodné volby Ústavní soud vyzval stát k seriózní a odborné diskusi o domácích porodech. Tato diskuse by měla napomoci změnit současnou legislativu tak, aby respektovala právo na soukromý život rodičů.

Vydali jsme analýzu o vlivu farmaceutických firem na očkování dětí v České republice. Analýza odhaluje netransparentní rozhodování a střety zájmů při rozhodování o otázkách veřejného zdraví a problémy související s propagací léčiv, zejména vakcín. Na toto téma jsme následně uspořádali diskusní seminář, jehož se zúčastnila široká odborná veřejnost.

V lednu začal platit nový zákon o generální inspekci bezpečnostních sborů, který zavádí vyšetřování trestných činů policistů nezávislým orgánem. O tuto změnu jsme dlouhodobě usilovali, protože dosavadní inspekce nezaručovala objektivní přístup.

Michaela Kopalová, bývalá právnička Ligy

liga mi dala životního partnera a sebedůvěru

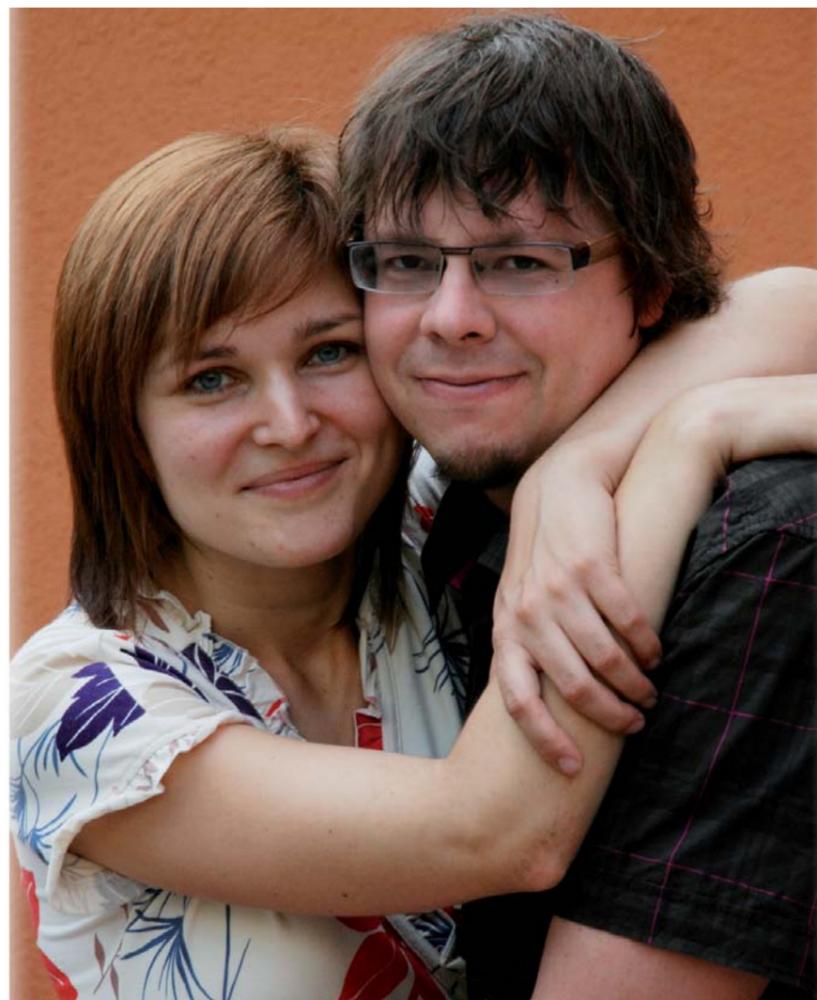
Práva jsem šla studovat z důvodů ryze pragmatických. Dlouho jsem neměla nějaké zvláštní ambice, pokud jde o kariéru. O to ctižádostivější jsem však byla při hledání partnera. A moje vize nebyla nikterak skromná.

Představovala jsem si vzdělaného intelektuála, který by ale nebyl zároveň suchopárny a odtržený od skutečného života, světa znalého, ale nikoli nafoukaného, hlavně ale člověka vyzařujícího úctu ke všem lidem, nikoli jen k těm, o které zrovna usiluje. Tak nějak jsem cítila, že potřebuju především zájem, oporu a velký zdroj lásky, abych vůbec mohla rozvinout potenciál, který jsem cítila, že ve mně je, ale neuměla jsem ho úplně nastartovat.

I když při pohledu zpátky do svých středoškolských let musím říct, že zájem o veřejné dění, včetně lidských práv, ve mně určitě doutnal, jen jsem mu nevěnovala žádnou pozornost. Pravdou ale je, že obzvláštní zájem ve mně vyvolávaly filmové postavy různých bojovníků za svobodu a lidská práva. Bylo to zřejmě způsobeno ostrakizací, kterou jsem zažívala jako kulturně odchylné dítě v normalizačním školství, které ve mně probudilo soucit s outsidersy všeho druhu.

Prý nemám do Ligy moc chodit

Můj vysněný muž se dlouho neobjevoval. Nutno přiznat, že jsem neměla moc promyšlenou strategii jak a kde ho vlastně potkat. Studentské večírky a flámy, kterých jsem prošmejdila bezpočet, se neukázaly být moc příhodným místem pro setkání s gentlemanem tohoto formátu. Po rozchodu s jediným mužem, který moji vizi docela blízce připomínal, jsem se alespoň snažila dokončit studium. Od kamaráda

jsem se však dozvěděla, že Jirka Kopal z Ligy lidských práv potřebuje dobrovolníka, a dlouho jsem nad jeho nabídkou nepřemýšlela. Jirka mě přivítal hned na schodech. Vysvětlil mi, jak Liga funguje a že je tam málo místa a počítačů, takže nemám osobně moc chodit a úkoly raději posílat přes e-mail. Naše spolupráce takto skutečně pár týdnů fungovala. Nakonec jsem s ním ale vyjela do terénu: školit romské sociální pracovníky do Žďáru nad Sázavou.

Jirkova důvěra mi pomohla najít profesní směr

Strávili jsme spolu celý den nejen školem, ale i procházkou a povídáním v prostředí Santiniho staveb. Při zpáteční cestě vlakem, někde mezi Žďárem a Brnem, mi došlo, že moje vize životního partnera se právě začíná naplňovat. Brzy po uplynutí prvních zamilovaných týdnů jsem našla i své profesní směřování, když mě jako naprosto nezkušenou právničku zapojil do případů nedobrovolných sterilizací, díky nimž jsem našla svoji cestu ke zdra-

votnickému právu. Důvěra, kterou měl Jirka od začátku k mé osobě, nezastavitelně roztočila kola mé tvůrčí energie v právní oblasti. Výsledky pak na sebe nenechaly dlouho čekat a vzrůstající sebedůvěra ze mě udělalo úplně nového člověka – jistou, dynamickou ženu, která je schopna vytvářet skutečné hodnoty.

Po pár letech společné lidskoprávní činnosti jsme došli k rozhodnutí, že na společnost chceme působit jinými prostředky, než je právo. V rámci naší rodinné firmy, kterou Jirka založil, se můžu dál rozvíjet jako koučka. Společně se teď snažíme pomoci lidem a firmám odhalit, co se skrývá v jejich vnitřku a jak to použít ke svému rozvoji.

Za pár dní to bude šest let, co jsme manželé. Vychováváme spolu dvě děti. V knihovně máme řadu publikací, z nichž se děti dočtou o naší lidskoprávní práci. Doufám, že až se k tomu jednou dostanou, uvidí v tom to, co jejich rodiče: Že je správné zajímat se o veřejné dění a že příspěvek k němu svým dílem není jenom povinnost, ale může to být třeba i příležitost najít smysl svého života.

KDO A CO JE LIGA

Jsme nezisková organizace, která hájí práva a svobody všech lidí. Pomáháme lidem, aby znali svá práva a aktivně je prosazovali. Usilujeme o systémové změny, které zlepšují kvalitu života v České republice. Naší vizí je spravedlivá, svobodná a angažovaná společnost pro všechny.

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

KDO JE LIGA V ROCE 2002

5 právníků, 2 koordinátoři, 1 ekonom, 1 administrativní pracovník, 3 psychologičky, 1 sociální pracovníce

KDO JE LIGA V ROCE 2012

11 právníků, 2 pedagožky, 2 ekonomky, 3 PR specialisté, 1 fundraiser, 1 vedoucí kanceláře

ZDRAVOTNICTVÍ

Snažíme se zvýšit povědomí pacientů a lékařů o jejich právech. Podporujeme právo svobodné volby a individuálního rozhodování.

ČLENSTVÍ A SPOLUPRÁCE

Liga je členem Mezinárodní federace lidských práv. Spolupracujeme s Centrem advokacie duševně postižených. Naši zaměstnanci se angažují ve výborech Rady vlády České republiky pro lidská práva (Výbor pro práva dítěte, Výbor proti mučení a nelidskému zacházení, Výbor pro lidská práva a biomedicínu, Výbor proti diskriminaci).

PRÁVA LIDÍ S POSTIŽENÍM

Zabraňujeme zbavování a omezování způsobilosti k právním úkonům lidí s postižením. Snažíme se, aby lidé s postižením mohli vést plnohodnotný život bez výjimky.

PRÁVA DĚTÍ

V oblasti ochrany práv dětí se snažíme zajistit, aby všechny děti vyrůstaly v rodině a nikoli v ústavu a aby všechny děti měly rovný přístup ke vzdělání. Podporujeme rušení kojeneckých ústavů a dětských domovů. Prosazujeme inkluzivní vzdělávání.

SOUDNICTVÍ A POLICIE

Podporujeme kvalitnější a rychle fungující justici a férovější práci policie. Pomáháme lidem bránit se proti soudním průtahům. Prosazujeme vznik nezávislého kontrolního orgánu, který by prošetřoval případy policejního násilí a zneužívání pravomocí policie. Zajišťujeme bezplatnou právní pomoc a zastoupení před soudy.

